

дані про те, що корегуючі впливи кори мозку можуть виявлятися не тільки в змінах окремо взятого процесу або поточної діяльності одного органу, а й у змінах складних рефлекторних системних реакцій, що охоплюють одночасно два і більше органів однієї або різних вегетативних систем. Наведені в цьому розділі дані не залишають сумніву в тому, що всяке порушення діяльності внутрішніх органів пов'язане із змінами функціональних взаємовідношень як коркових, так і субкортикальних вегетативних центрів. Ми повністю поділяємо думку А. В. Ріккль, що при виникненні інтероцептивних сигналів, які спрямовуються в нервові центри при складній системній рефлекторній реакції, створюються певні функціональні взаємовідношення між корою і підкорковими центрами головного мозку, які й визначають дальшу діяльність органу-ефектора.

На жаль, при вивченні корково-підкоркових механізмів регуляції взаємодії вегетативних функцій автор не користувався методом електрофізіологічного аналізу. В книзі відсутні також сучасні дані про роль неспецифічних систем головного мозку в здійсненні складних (міжсистемних) рефлекторних реакцій в нормі і в патологічних умовах.

Книга завершується цікавим розділом про значення порушень центральної регуляції функціональних взаємовідношень вегетативних органів і систем при деяких патологічних станах організму (стійке підвищення кров'яного тиску, експериментальний атеросклероз та ін.). Викладений в цьому розділі експериментальний і клінічний матеріал дозволяє повніше зрозуміти і пояснити механізми деяких розладів у регуляції серцево-судинної системи, дихання, травлення, обміну речовин, зокрема тих розладів, які можуть бути причиною так званих вторинних порушень в діяльності органів. Слід підкреслити, що ця частина монографії має важливе значення для розуміння патогенезу ряду захворювань (наприклад, виразкової хвороби), а також для розробки нових терапевтичних прийомів.

На жаль, в цій цікавій і корисній монографії скупі цитована література. Окремі положення автора здаються нам дискусійними.

Книга А. В. Ріккль насичена фактичним матеріалом, багато ілюстрована, легко і з інтересом читається. Важливо і те, що автор не обмежується викладенням одержаних даних, а вказує на можливі шляхи дальшого розвитку проблеми.

В цілому рецензована монографія А. В. Ріккль є цінним вкладом у наукову літературу, висвітлює нові аспекти проблеми кортико-вісцеральних взаємовідношень в нормі і в патологічних умовах. Ця узагальнююча праця, безсумнівно, буде з інтересом зустрінута фізіологами, патологами і клініцистами.

В. С. Райцес

На конференції з проблем фізіології і патології травлення і всмоктування в організмі

В Одесі відбулася широка наукова конференція з проблем фізіології і патології травлення і всмоктування в організмі. В її роботі взяли участь представники Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова, ряду інститутів АН СРСР, АМН СРСР та інших наукових закладів з 21 міста країни.

На конференцію було представлено 111 доповідей і повідомлень. Велику увагу було приділено вивченню процесів всмоктування в травному апараті. Питання про сучасний стан проблеми всмоктування в травному апараті і перспективи дальшого її розроблення було висвітлене на пленарному засіданні конференції в доповіді Р. О. Файтельберга.

Змістовна доповідь Д. Е. Гродзенського була присвячена питанню про використання ізотопного методу для вивчення процесів всмоктування в шлунково-кишковому тракту. Застосувавши цей метод, К. С. Замичкіна і Л. В. Крюкова дослідили процеси всмоктування з травного тракту через різний час після часткової резекції шлунка або тонкого кишечника. Автори встановили, що в перший період після часткової резекції шлунка всмоктування радіоактивного фосфору прискорюється, а після резекції значної частини тонкого кишечника, навпаки, помітно сповільнюється.

Я. П. Складаров висвітлює у своїй доповіді питання про рушійні сили всмоктувального апарата кишечника. Доповідач відзначив, що певну роль в процесах резорбції відіграють хлористий натрій, ферментні системи і нервова система.

Великий інтерес викликала доповідь Н. А. Баннікової, в якій було зроблено аналіз рефлекторних впливів на процес всмоктування в тонкому кишечнику. При подразнюванні інтероцепторів різних відділів шлунково-кишкового тракту, а також під час приймання їжі змінюється всмоктування в тонкому кишечнику.

І. С. Богданович з лабораторії, якою керує Я. П. Складаров, повідомила, що пітутрин, АКТГ, інсулін підвищують всмоктування глікоколу в тонкому кишечнику собак, тимчасом як кортин не позначається на процесах всмоктування. В. М. Була-

това виявила з
лежно від кон

Увагу к
який застосу
і Л. А. Семен
функції языка
органічних і
Л. А. Рян
вання різних
ратурні умови

Широке с
тування аміно
в кишковокиш

Кілька д
А. М. Чемодан
процесам всмо

Велика
шлунково-киш

В доповід
яльність шлу
холіну посилю
соку. Автор п
і підшлунково
і симпатичним

Л. І. Уті
ми з великої
ном глюкози с
де переважає
кривизни, де
слизової обол
з обох шлунко

Великий
цеси в травних
підшлункової
про трофічну

В раді до
ції шлунка, п
нізму. А. М.
при гіпертоніч
реакції шлунк
рушення жовч

Змістовн
ного тракту пр
ції шлункових
відповідність
ної нервової с
лева і співроб
розщеплення
діють у порож
них мембран.
бувається не в

В допові
ритму кишков
нових шляхи
кишечника.

А. Н. Б
міхура при вп
і при подразн
хура перебува

Важливе
хідності висві
за собаками з
поступовому
перервній скор

Великий
які встановил
міхура.

М. М. Ле
травного трак

това виявила зміну всмоктування розчинів хлористого натрію, калію і кальцію залежно від концентрації цих розчинів і тривалості досліду.

Увагу конференції привернули експериментальні дослідження А. І. Марченка, який застосував нову методику, розроблену ним спільно з Р. О. Файтельбергом і Л. А. Семенюк (виведення назовні половини язика) для вивчення всмоктувальної функції язика і різних частин слизової оболонки рота. Автор встановив, що ряд органічних і неорганічних речовин добре всмоктується слизовою оболонкою рота.

Л. А. Рябова і Л. Г. Драчук прийшли до висновку, що інтенсивність всмоктування різних розчинів залежить від їх температури, і визначили оптимальні температурні умови для всмоктування тих чи інших розчинів.

Широке обговорення викликала доповідь О. А. Шишової про механізм всмоктування амінокислот у кишечнику. Автор показала, що всмоктування амінокислот в кишечнику відбувається за участю процесів фосфорилування.

Кілька доповідей (О. Я. Губергіц і Л. А. Лещинський; Я. С. Цимерман і А. М. Чемоданов; О. Л. Коропотницька; Є. А. Беюл і Л. П. Мягкова) були присвячені процесам всмоктування в патологічних умовах.

Велика кількість доповідей стосувалась секреторної і моторної діяльності шлунково-кишкового тракту в нормі і при різних патологічних станах.

В доповіді А. В. Соловйова був показаний взаємозв'язок між секреторною діяльністю шлунка і підшлункової залози. Було встановлено, що великі дози карбохоліну посилюють секрецію шлункового соку і гальмують виділення підшлункового соку. Автор прийшов до висновку, що регуляція секреторної діяльності шлунка і підшлункової залози здійснюється єдиним механізмом, зв'язаним з блукаючими і симпатичними нервами.

Л. І. Утіна показала, що у собак з двома ізольованими шлуночками, утвореними з великої і малої кривизни, при зрошуванні ротової порожнини 20%-ним розчином глюкози спостерігається стимуляція соковиділення в шлуночку з малої кривизни, де переважає парасимпатична іннервація, і гальмування секреції шлуночка з великої кривизни, де переважає симпатична іннервація. Зрошування тим самим розчином слизової оболонки тонкого кишечника викликає значне збільшення соковиділення з обох шлуночків протягом трьох годин.

Великий інтерес викликала доповідь Г. К. Шлигіна про ферментовидільні процеси в травних залозах. Автор відзначає вплив різних дієт на вміст ферментів у соці підшлункової залози в соці тонкого кишечника. Доповідач навів дані, які свідчать про тріфазну роль нервової системи в регуляції ферментоутворення в кишечнику.

В ряді доповідей були викладені важливі дані, що характеризують зміни функції шлунка, підшлункової залози і печінки при різних патологічних станах організму. А. М. Корепанов виявив порушення секреторно-моторної функції шлунка при гіпертонічній хворобі. Я. С. Ямпольський показав роль надниркових залоз в реакції шлункових залоз на больове подразнення. П. К. Климов повідомив про порушення жовчоутворення і жовчовиділення при експериментальному неврозі.

Змістовну доповідь зробив Ю. Н. Успенський про порушення в діяльності травного тракту при гострій променевій хворобі у собак. Автор зіставляв порушення функції шлункових залоз з динамікою діяльності кори великих півкуль і виявив певну відповідність між зміною діяльності травних залоз і функціональним станом центральної нервової системи опромінених собак. Нові дані були наведені в доповіді А. М. Уголева і співробітників з фізіології пристінкового травлення. Автори встановили, що розщеплення полісахаридів у кишечнику визначається не стільки ферментами, які діють у порожнині кишки, скільки ферментами, фіксованими на поверхні клітинних мембран. Автори прийшли до висновку, що гідроліз полісахаридів і білків відбувається не внутріклітинно, а на поверхні кишкових клітин.

В доповіді П. Г. Богача було висвітлене питання про локалізацію датчиків ритму кишкових скорочень. Застосувавши спеціальні ефективні методи, автор встановив шляхи передачі імпульсів від датчика ритму скорочень по мускулатурі тонкого кишечника.

А. Н. Бакурадзе і Т. М. Ніколаєва повідомили про зміни моторики жовчного міхура при впливі на ретикулярну формацію стовбурової частини мозку аміназином і при подразнюванні електричним струмом. Встановлено, що моторика жовчного міхура перебуває під контролем ретикулярної формації стовбурової частини мозку.

Важливе питання про зміни моторики кишечника при частковій його непрохідності висвітлили Б. А. Вартапетов і співробітники. Проводячи спостереження за собаками з петлею кишки, виведеною в шкірну муфту, автори відзначали, що при поступовому розвитку непрохідності виведеної частини кишки відбуваються безперервні скорочення із збільшеною амплітудою.

Великий практичний інтерес становить доповідь С. М. Горшкової і С. Є. Орлової, які встановили, що кукурудзяна олія є енергійним збудником моторики жовчного міхура.

М. М. Лебедев у цікавій доповіді, присвяченій механізму періодичної діяльності травного тракту, зазначив, що гіпотеза про «центр моторики» не підтвердилася. Мо-

торика кишечника, на думку автора, залежить від нейрогуморального механізму та від місцевих вісцеро-вісцеральних рефлексорних впливів з одного відділу травного тракту на інший.

В. Л. Губар висвітлює питання про роль шлунка і дванадцятипалої кишки в регуляції процесу засвоєння їжі в кишечнику. Доповідач показав, що шлунок здійснює регулюючий вплив на пересування їжі по кишечнику. Цей вплив полягає в тому, що при заповненні шлунка їжею на тривалий час припиняється евакуація вмісту з тонкого кишечника в товстий. Він починає проявлятися в умовах, коли в шлунку міститься не менше 400 г їжі і триває дві-три години.

Ряд доповідей був присвячений клініці органів травлення.

Значний інтерес викликали повідомлення, присвячені характеристиці впливу на травлення курортних і фізіотерапевтичних факторів.

Є. М. Шевела спинилася в своєму повідомленні на змінах секреторної діяльності шлунка при споживанні води Куяльницького мінерального джерела № 4. Поряд із загальною оцінкою цієї мінеральної води, автор дає певні рекомендації щодо способу її використання залежно від приймання їжі.

Г. В. Ніколаєва і В. В. Силакова повідомили, що Соснівська мінеральна вода була успішно застосована для лікування хронічного холециститу.

А. А. Макашиш виклав свої спостереження про зміни електричних потенціалів і моторики шлунка під впливом грязьових аплікацій. Виявилось, що грязьові аплікації температурою 42–46° С помітно змінюють біоелектричну активність і голодну періодичну діяльність шлунка. В. Р. Файтельберг-Бланк повідомив, що при застосуванні до епігастральної ділянки довгохвильової і короткохвильової діатермії посилюються резорбтивні процеси у шлунку і кишечнику. Доповідач спинився на можливому механізмі цього явища і прийшов до висновку, що спостережувані зрушення в процесах всмоктування почасти зумовлені посиленням кровообігу в шлунково-кишковому тракті.

Кілька доповідей стосувалось впливу інсоляції на секреторну функцію шлунка підшлункової залози (М. Е. Іслямова; Ю. А. Щербаков). Було встановлено, що секреція шлункового соку гальмується, якщо досліджувані тварини знаходились на сонці при температурі 36–40° С. Проведені спостереження дозволили висловити думку, що в механізмі гальмування шлункової секреції певну роль відіграє симпатична нервова система.

Конференція заслухала також серію доповідей з окремих питань травлення у сільськогосподарських тварин.

Д. К. Куїмов повідомив про зміну секреторної діяльності травних залоз у ягнят при переході від харчування молоком на рослинний корм. Дослідження були проведені на тваринах з ізольованим шлуночком, за Павловим, з хронічними фістулами протоки підшлункової залози, жовчного міхура і дванадцятипалої кишки. Автор встановив, що при переході з молока на рослинний раціон спостерігається поступове збільшення секреції усіх травних соків. В доповіді Л. А. Семенюк були наведені дані про еміграцію лімфоцитів у просвіт товстого кишечника овець з фістулою ізольованої сліпої кишки. Цей процес значно посилюється при введенні в організм гормонів щитовидної залози в мозковій частині надниркових залоз.

Кілька доповідей було присвячено питанням обміну в травних залозах (Е. Е. Мартинсон; Р. І. Сафаров і Н. А. Рзаєв). О. І. Сукманський розповів про результати дослідження обміну речовин у слинних залозах, виконаного за допомогою методу радіоактивної індикації.

На прикінцевому засіданні з узагальнюючою доповіддю про підсумки проведених робіт в галузі фізіології і патології травлення і всмоктування, дальші перспективи і завдання по координації досліджень виступив голова Наукової ради з проблем фізіології АН СРСР академік В. М. Черніговський.

Конференція визнала за потрібне посилити методичну роботу, розробити нові удосконалені методики дослідження, створити спеціальну комісію з проблем травлення і всмоктування при Науковій раді з проблем фізіології АН СРСР. Була також відзначена необхідність організації наукового журналу з питань гастроентерології.

Р. О. Файтельберг

Д. С. Е
П. Г. К
С. І. Ф
мемб
М. Ф. І
А. Е. Х
основ
Т. О. Х
дей
А. Е. К
склер
В. М. Д
гальм
В. О. Ч
разне
А. П. П
Є. Л. Р
М. П. С
В. Р. Ф
ну д
С. Я. К
ної
І. В. К
пока
токс
Я. Д.
З. Г
ливів
І. Мі
Б. А. Р
ки п

А. І. Х
про
С. А. Б
ерит
Г. С. Я
часн

В. С. Р
тивні
Р. О. Ф
ленн